

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף כג

רב יוסף הוה ליה הנהו תאלי: לרב יוסף היו דקלים הסמוכים לחצר שהיו יושבים בה מקיזי דם תחת הצל של הדקלים של רב יוסף (הדקלים עמדו מאחורי הגדר וענפיהם הצלו על חצר המקיזים. תוס'). והיו באים עורבים אוכלים את הדם שבחצר ועולים לדקלים ומקנחים פיהם בתמרים ומלכלים אותם בדם (תוס' נקוטרא). אמר רב יוסף למקיזים תוציאו את ה'קורקור' מכאן, (את העורבים שצווחים 'קורקור'). כלומר אל תקיזו פה דם כי בגללכם מגיעים העורבים.

א"ל אביי והא גרמא הוא: והרי המקיזים רק גורמים לנזק אך אינם עושים אותו בידיים, וגרמא בניזקין פטור? **א"ל (רב יוסף) הכי אמר רב טובי וכו':** אמנם גרמא בניזקין פטור אבל אסור לעשות זאת.

(שאל אביי -) והא אחזיק להו: הרי למקיזים יש כבר 'חזקה' להקיז דם שם. **(ענה רב יוסף -) הא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין חזקה לנזקין.**

(שאל אביי -) ולא איתמר עלה רב מרי אמר בקוטרא ורב זביד אמר בבית הכסא: כלומר דוקא בדברים הללו אין חזקה. בעשן של כבשן שהוא מזיק ביותר (תוס'), או בבית הכסא של ימיהם שהיה בקרקע והוא מסריח. אבל בשאר הנזקין יש חזקה.

אמר ליה (רב יוסף) הני לדידי דאנינא דעתאי כי קוטרא ובית הכסא דמו לי: מכיון שאני איסטינס הנזק הזה חשוב בעיני כעשן ובית הכסא.

משנה: מרחיקין את השוכן מן העיר חמשים אמה: כי היונים שבשוכך הסמוך לעיר באות ואוכלות את הזרעונים שצומחים בגינות שבעיר, ומזיקות לבעלי הגינות.

ולא יעשה אדם שוכן בתוך שלו: ואם אדם רוצה לעשות שוכן בתוך השטח שלו, אסור לו להזיק את שדותיו של חבירו על ידי היונים שבשוכך, ולכן מותר לעשות

שוכך רק אם יש לו חמישים אמה לכל רוח מהשוכך. זו דעת ת"ק. ולדעת רבי יהודה מספיק שטח של בית ארבעת כורין, שהוא 'מלא שגר היונה' כלומר מעופת היונה בפעם אחת.

ואם לקחו: ואם הוא קנה שדה מחבירו שיש בה שוכך, אפילו אם כל השטח הוא רק 'בית רובע', מותר לו להשמש בשוכך. כי הראשון כבר הוחזק בשימוש בו, והוא קנה ממנו את 'החזקה'.

גמרא: חמישים אמה ותו לא: האם מספיק להרחיק רק 50 אמה מהעיר לא יותר? והרי למדנו במשנה במסכת בבא קמא אין פורסים מצודות לצוד יונים, אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים ריס, כדי שלא יצוד את היונים של הישוב.

אביי מתרץ: אכן היונים עפות למרחק גדול יותר מחמישים אמה, אבל הן ממלאות את כריסם במה שהן מלקטות ומנקרות בקרקע עד למרחק של חמישים אמה. ולכן לגבי אכילת זרעוני העיר אין לחשוש יותר מחמישים אמה, אבל לגבי פריסת נשבין יש לחשוש למרחק של שלושים ריס.

קושיא: ומישט שלשים ריס ותו לא? וכי הן עפות רק עד למרחק של 30 ריס ולא יותר מכך? והרי למדנו בכרייתא שבמקום ישוב אסור לפרוס מצודות אפילו עד מאה מיל!

רב יוסף מתרץ: הכרייתא שאוסרת אפילו עד מאה מיל עוסקת בישוב של כרמים, שהן הולכות מכרם לכרם ומגיעות למרחקים גדולים.

רבה מתרץ: הכרייתא עוסקת בישוב של שובכים, שהן מדלגות משוכך לשוכך ומגיעות למרחקים גדולים.

קושיא: ותיפוק ליה משום שובכין גופייהו: א"כ מדוע הטעם שאסור לפרוס מצודות הוא שמא ילכדו בהם היונים של היישוב, והרי הטעם הוא משום השובכים בעצמם, כלומר שיש לחשוש שמא יוני השובכים יילכדו במצודות.

איבעית אימא וכו': תירוץ א': מדובר שהשובכים שייכים לנכרי, ולכן החשש הוא רק משום היונים של היישוב. **תירוץ ב':** מדובר בשובכים של הפקר. **תירוץ ג':** מדובר שהשובכים שייכים לזה שרוצה לפרוס את המצודות, ולכן החשש הוא לא מהיונים שבשובכים שלו, אלא שמא ילכדו במצודות היונים של היישוב שבאים דרך השובכים שלו והולכים למרחוק.

*

למדנו במשנה - (רבי יהודה אומר בית ארבעת כורין וכו') ואם לקחו, אפילו בית רובע הרי הוא בחזקתו.

אמר רב פפא ואיתימא רב זביד, זאת אומרת טוענין ללוקח וטוענין ליורש:

הקונה שדה או בית מחבירו וישב בו שלוש שנים, ולאחר מכן בא המוכר וטוען שהשדה שלו, אין הקונה צריך להביא את שטר המכירה. מכיון שכבר עברו שלוש שנות חזקה (ואין אדם צריך לשמור את שטרו יותר משלוש שנים). אבל אדם שיושב בשדה חבירו שלוש שנים, ולאחר מכן בא הבעלים וטוען שהשדה שלו, והמחזיק בשדה לא טוען שהוא קנה אותה ממנו אלא טוען שהוא יושב בה שלוש שנים ואף אחד לא עירער על מעשיו, אין זו חזקה.

אמנם היורש שדה מאביו, ובא בעל השדה וטוען שהיא שלו, והיורש מביא עדים שאביו ישב בה שלוש שנות חזקה. אפילו שכאמור טענה כזו אינה מתקבלת, כי שלוש שנות חזקה סתם אינם כלום, בכל אופן בית דין טוענים בשביל היורש שהאבא שלו קנה את השדה מהבעלים הראשונים, וממילא החזקה של האב היתה 'חזקה' והשדה שייכת ליורש.

וכן הקונה שדה מחבירו, ובא הבעלים הראשונים וטוען שהיא היתה שלו ולא של המוכר, והקונה מביא עדים שהמוכר שמכר לו את השדה ישב בה שלוש שנות חזקה. בית דין טוענים בשביל הקונה שהמוכר קנה את השדה מהבעלים הראשונים קודם שמכרה לו.

לענייננו, הקונה שדה קטנה עם שוכך יכול להשתמש בה גם אם יבואו השכנים ויערערו על כך ויטענו שאסור לו להשתמש בשוכך, וזאת מכיון שלמוכר היתה חזקה של שימוש בשוכך. ואפילו שחזקה בלבד אינה מועילה כלום כי הרי גם למוכר היה אסור להשתמש בשוכך, אלא שבית דין טוענים בשביל הקונה שהמוכר התפייס עם השכנים וקנה מהם את הזכות של העמדת שוכך, וממילא הזכות הזו עוברת לקונה.

קושיא: יורש תנינא, הבא משום ירושה אינו צריך טענה: מה החידוש שטוענים ליורש וללוקח? הרי כתוב במשנה לקמן שהמחזיק בשדה מכח ירושה, אינו צריך לטעון טענה נוספת, מלבד זה שהוא ראה את אביו שהחזיק בה ולא עירער עליו. תירוץ: **לוקח איצטריכא ליה:** המשנה כאן באה לחדש שטוענים ללוקח.

קושיא: לוקח נמי תנינא, לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות הרי זה בחזקתה: הרי גם דין זה כבר כתוב במשנה לקמן. אסור לאדם לבנות את ביתו באופן שראשי הקורות של הבית יבלטו לרשות הרבים. אלא כשהוא בונה, עליו להכניס את המבנה לתוך רשותו כך שהקורות שיבלטו מהמבנה לא יצאו לרשות הרבים.

אבל הקונה בית שראשי הקורות שלו כבר בולטות החוצה, הרי הוא בחזקתו, ובית דין טוענים בשבילו שהמוכר שבנה את הבית כנס את המבנה לתוך רשותו.

תירוץ: צריכא: המשנה היתה צריכה לכתוב גם את הדין של קונה בית, וגם את הדין של קונה שובך, שבשניהם בית דין טוענים לקונה.

כי אם היה כתוב רק הדין של קונה בית - היינו אומרים שדוקא שם טוענים לו, כי הוא עומד מול בני רשות הרבים, והרבים לא היו מוותרים לו אם באמת הוא לא היה כונס לתוך שלו, או שהם מחלו לו על ידי שבעת טובי העיר במעמד אנשי העיר (תוס'). אבל בשובך שהוא עומד מול אדם פרטי לא טוענים לו, כי יתכן והמוכר שמכר לו באמת השתמש בשובך שלא כדין והחזקה אינה כלום.

ואם היה כתוב רק הדין של שובך - היינו אומרים שדוקא מול אדם פרטי טוענים לקונה, כי יתכן והמוכר פייס את שכנו בממון או שהוא מחל לו על הנזק. אבל בבית שהוא עומד מול הרבים לא טוענים לקונה, כי המוכר לא היה יכול לפייס את הרבים, וכמו כן אין שם אדם פרטי שיכול למחול על הנזק. קמ"ל.

למדנו במשנה שהקונה שובך בשדה קטנה הרי הוא בחזקתו:

קושיא: והא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין חזקה לנזקין: **תירוץ:** רב מרי אמר בקוטרא רב זביד אמר בבית הכסא: כפי שפירשנו למעלה.

משנה: ניפול: גוזל הנמצא בתוך חמישים אמה של שובך, הרי הוא שייך לבעל השובך. ואם הוא נמצא מחוץ לחמישים אמה מהשובך, הרי הוא שייך למוצא. ואם הוא נמצא בין שני שובכות, הרי הוא שייך לשובך הקרוב ביותר. ואם הוא נמצא בדיוק באמצע, יחלוקו מספק.

גמרא: רוב וקרוב, הולכין אחר הרוב: אם בא דבר לפנינו, שאם נלך בו אחר ה'רוב' יהיה הדין כך, ואם נלך בו אחר ה'קרוב' יהיה הדין אחרת, הכלל הוא שהולכים אחר ה'רוב'.

ואע"ג דרובא דאורייתא וקורבא דאורייתא, אפילו הכי רובא עדיף: ולמרות שגם 'רוב' וגם 'קרוב' הם מדאורייתא, שנאמר "אֲחֵרֵי רַבִּים לְהִטֹּת", ונאמר "וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחֻלָּל", בכל זאת 'רוב' עדיף.

הרחבת הביאור: כגון שיש ספק האם החפץ המונח לפנינו שייך לראובן או לשמעון, אם נלך אחר ה'רוב' הרי שהוא שייך לראובן, כיון שבעיר שגר ראובן יש את רוב החפצים ממין זה, ואם נלך אחר ה'קרוב' הרי שהוא שייך לשמעון, כיון שהחפץ נמצא יותר קרוב לעיר מגוריו של שמעון, הכלל הוא שהולכים אחר ה'רוב' והחפץ שייך לראובן. דין זה שייך גם לגבי ספק האם המאכל הוא של איסור או היתר וכדו'.

רבי זירא מקשה על רבי חנינא: נאמר לגבי חלל הנמצא בדרך ולא נודע מי הרג אותו, "וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחֻלָּל וְלִקְחוּ זֶקְנֵי הָעִיר הַהוּא עֵגְלַת בְּקָר...". (הבאנו את כל הפסוקים בעניין זה בסוף) דהיינו שזקני העיר הקרובה למקום שבו נמצא ההרוג מביאים עגלה ערופה, וזאת למרות שיש עיר רחוקה יותר שיש בה הרבה יותר אנשים, נמצא שהולכים אחר 'קרוב' ולא אחר 'רוב'!

תירוץ: בדליכא: הפסוק מדבר במקרה שאין עיר שגדולה ממנה במספר האנשים, אלא גם העיר הרחוקה שווה במספר האנשים לעיר הקרובה.

קושיא: וליזיל בתר רובא דעלמא: א"כ נלך אחר רוב אנשי העולם, כלומר הרי בוודאי שיש באיזה מקום בעולם עיר שיש בה יותר אנשים מהעיר הקרובה אל החלל, ואם הולכים אחר הרוב הרי שזקני העיר היא צריכים להביא עגלה ערופה ולא זקני העיר הקרובה [-ע"פ ביאור הכסף משנה].

תירוץ: ביושבת בין ההרים: הפסוק מדבר על עיר שיושבת בין ההרים, שאין דרך הרוצחים לבוא ממקומות אחרים לכאן.

קושיא נוספת על רבי חנינא: תנן: למדנו במשנתנו - גוזל הנמצא בתוך חמישים אמה של שובך, הרי הוא שייך לבעל השובך. ע"כ המשנה. ולמרות שיש שובכים רחוקים שיש בהם הרבה יותר גוזלים מהשובך שבתוך החמישים אמה הולכים אחר השובך הקרוב!

תירוץ: בדליכא: המשנה עוסקת במקרה שאין כאן שובכים אחרים.

קושיא: **אי הכי:** א"כ מדוע בסיפא של משנתנו נאמר שאם הוא מצא אותו מחוץ לחמישים אמה הרי הוא של המוצא, והרי אם אין כאן שום שובך חוץ ממנו הרי בוודאי שהוא נפל מהשובך הזה אפילו שהוא מחוץ לחמישים אמה.

תירוץ: **הכא במאי עסקינן:** אלא משנתנו עוסקת בגזל שאינו יכול לעוף אלא הוא מדדה מעט מעט, ולכן אם מצאו בתוך חמישים אמה הוא שייך לבעל השובך אפילו שיש עוד שובכים מחוץ לחמישים אמה שיש בהם יותר הרבה גוזלים, לפי שגזל שיכול רק לדדות אינו מסוגל לדדות יותר מחמישים אמה. ואם מצאו מחוץ לחמישים אמה הוא שייך למוצא, שכיון שגזל המדדה אינו מדדה יותר מחמישים, א"כ הגזל הזה יצא מתורת 'מדדה' ונכנס לתורת 'מפריח' (= גזל הפורח), וכיון שהוא פורח הרי יתכן שהוא בא ממקום אחר, והכלל הוא ש'רוב' ו'קרוב' הולכים אחר ה'רוב' דהיינו שהוא בא מהעולם ולא מהשובך הקרוב, וכיון שאין בו סימן הרי הוא של המוצא.

בעי ר' ירמיה: רבי ירמיה שאל שאלה בבית המדרש: מה הדין אם מצא גזל שרגלו אחת בתוך החמישים אמה ורגלו השניה מחוץ לחמישים אמה? האם הוא 'מדדה' או 'מפריח'?

ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא: ומחמת שאלה זו הוציאו את רבי ירמיה מבית המדרש, לפי שהיה מטריח עליהם בשאלות שלא מצויות כלל (-רש"י), או שכיון שאמרו חכמים ש'כל המדדה אינו מדדה יותר מחמישים אמה' הרי שאינו מדדה אפילו ברגל אחת מחוץ לחמישים, שכל מידות חכמים כך הם (-תוס').

קושיא נוספת על רבי חנינא: **תא שמע:** למדנו במשנתנו - אם הוא נמצא בין שני השוככות, הרי הוא שייך לשובך הקרוב ביותר. ע"כ המשנה. ולמרות שבאחד מהשובכים יש יותר גוזלים בכל זאת הולכים אחר השובך הקרוב ביותר! **תירוץ:** **הכא במאי עסקינן ששניהן שוין.**

קושיא: **ולזיל בתר רובא דעלמא:** כלומר הגמ' מכינה כעת שמדובר שהוא נמצא בין שני השוככות אפילו מחוץ לחמישים אמה, וא"כ הוא יצא מתורת 'מדדה', ולכן היא מקשה שנלך אחר גוזלות העולם ונאמר שהוא הגיע ממקום אחר והוא שייך למוצא.

תירוץ: **הכא במאי עסקינן:** מדובר כאן בגזל מדדה שמצאו בשביל של כרמים, שע"י הכרמים הוא מדדה גם מחוץ לחמישים אמה, ואי אפשר לומר שהוא בא לכאן

מהעולם, לפי שהכלל הוא שכל גוזל המדדה הרי הוא מדדה רק אם כשהוא מסובב את ראשו הוא יכול לראות את הקן שלו, אבל אם אינו יכול לראות את הקן שלו אינו ממשיך לדדות, ולכן אי אפשר לומר שהוא בא מהעולם שהרי אינו יכול לראות את הקן שלו מחמת שהכרמים מסתירים לו את הקן, ולכן אפילו שהוא נמצא מחוץ לחמישים אמה אנו הולכים אחר השוכך הסמוך לו.

לסיכום: מדובר כאן ששני השוככים והגוזל נמצאים בשביל של כרמים, ולכן אף אם מצא את הגוזל מדדה מחוץ לחמישים אמה מהשוככים הוא עדיין נחשב ל'מדדה', שלמרות שהמדדה לא מדדה יותר מחמישים אמה, כאן הוא מדדה יותר מחמת הכרמים, ולכן הולכים אחר השוכך הקרוב מכיניהם.

"כִּי יִמְצָא חֲלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בְּשָׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיךָ וְשִׁפְטֵיךָ וּמִדְדוּ אֶל הָעָרִים אֲשֶׁר סָבִיבַת הַחֲלָל: וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחֲלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא עֲגֹלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֲבָד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מִשְׁכָּה בְּעַל: וְהוֹרְדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת הָעֲגֹלָה אֶל נַחַל אִיתָן אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד בוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֲגֹלָה בְּנַחַל: וּנְגָשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לוי כִּי כִּם בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתוֹ וּלְבָרַךְ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל פִּיהֶם יְהִי כָּל רִיב וְכָל נִגְע: וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא הַקְּרֹבִים אֶל הַחֲלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֲגֹלָה הָעֲרוּפָה בְּנַחַל: וְעָנוּ וְאָמְרוּ יְדִינוּ לֹא (שפכה) [שִׁפְכוּ] אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: כִּפּוּר לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְהוָה וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם: וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקֶּרְבְּךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה:"